

Sam Rowlands

Member of the Welsh Parliament for
North Wales

Aelod Senedd dros
Gogledd Cymru

North Wales Office | Swyddfa Gogledd Cymru

North Wales Business Park, Abergelwedd LL22 8LJ

Cardiff Office | Swyddfa Caerdydd

Senedd Cymru, Cardiff Bay, Cardiff CF99 1SN

Tel | Ffôn: 0300 200 7267

Email | E-bost: sam.rowlands@senedd.wales

Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

15 Ebrill 2024

Annwyl Gadeirydd,

Y Bil Addysg Awyr Agored Breswyl (Cymru): ymateb i adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Hoffwn ddiolch i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad am graffu ar y Bil Addysg Awyr Agored Breswyl (Cymru) yn ystod Cyfnod 1 ac am yr adroddiad a gyhoeddwyd ar 21 Mawrth 2024. Rwyf wedi nodi fy ymateb i gasgliadau ac argymhellion y Pwyllgor yn Atodiad A.

Byddaf hefyd yn ysgrifennu at Gadeiryddion y Pwyllgor Cyllid a'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg mewn perthynas â'u Hadroddiadau Cyfnod 1, a byddaf yn anfon copi o'r llythyrau at Gadeiryddion y tri Phwyllgor.

Yn gywir

Sam Rowlands AS

Aelod o Senedd Cymru dros Ogledd Cymru

Atodiad A

Ymateb Sam Rowlands AS i adroddiad y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad ar y Bil Addysg Awyr Agored Breswyl (Cymru)

Argymhelliad 1: Er mwyn bodloni bwriad polisi'r Aelod sy'n gyfrifol ac i roi eglurder ar wyneb y Bil, dylid ei ddiwygio i gynnwys mecanwaith a fyddai'n galluogi disgybl, neu ei riant, i ddewis peidio â chael cwrs addysg awyr agored breswyl.

Ymateb: Derbyn

Mae'r Bil wedi'i ddrafftio i ddiwygio Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 ("Deddf 2021") i wneud cwrs addysg awyr agored breswyl yn rhan orfodol o'r cwricwlwm, ond nodir yn y Memorandwm Esboniadol nad oes bwriad i orfodi plant i ddilyn cyrsiau o'r fath os nad ydynt yn dymuno gwneud hynny. Rwyf wedi gwneud y pwynt hwn drwy gydol proses Cyfnod 1.

Nid yw'r Bil yn darparu ar gyfer unrhyw elfen "optio allan" neu ddewisol gan fod darpariaeth yn Neddf 2021 eisoes, ac mewn rheoliadau a wnaed o dan y Ddeddf honno, sy'n galluogi penaethiaid ysgolion a gynhelir i benderfynu na ddylai darpariaethau'r Cwricwlwm ar gyfer Cymru fod yn gymwys i blentyn neu ddisgybl penodol. Pe na bai plentyn yn dymuno cymryd rhan yn y cwrs addysg awyr agored breswyl a ddarperir o dan y Bil, byddai'r mecanweithiau sy'n bod eisoes yn galluogi pennaeth yr ysgol i wneud penderfyniad at y diben hwnnw.

Mae'r Pwyllgor yn nodi y byddai hyn yn ei gwneud yn ofynnol i'r disgybl neu ei riant roi rhesymau i'r pennaeth pan fyddent yn gofyn am benderfyniad o'r fath, ond ystyriaf fod hyn yn fanteisiol gan y byddai'n galluogi'r pennaeth i ystyried a ellid gwneud unrhyw beth i fynd i'r afael â'r pryderon cyn gwneud y penderfyniad. Yn yr un modd, mae'r Pwyllgor yn nodi mai dim ond am chwe mis y mae'r penderfyniad yn para, ond mae hyn yn rhoi cyfle i'r disgybl ailystyried a yw'n dymuno manteisio ar unrhyw gyfleoedd yn y dyfodol neu a oes angen penderfyniad arall yn y cyswllt hwn.

Mae'r Bil yn cadarnhau na ddylai disgyblion gael eu gorfodi i fynychu cwrs addysg awyr agored breswyl drwy ddarparu ar gyfer cyhoeddi canllawiau o dan adran 71A newydd o Ddeddf 2021. Rhaid i'r canllawiau ddarparu "nad yw addysg awyr agored breswyl yn orfodol i ddisgyblion ei mynychu". Rwy'n sylweddoli na all y canllawiau eu hunain newid effaith gyfreithiol y Bil, sy'n gwneud addysg awyr agored breswyl yn rhan orfodol o'r cwricwlwm. Fodd bynnag, y bwriad yw y byddai'r canllawiau'n nodi'n glir y dylai penaethiaid ddefnyddio eu pŵer o dan y Rheoliadau perthnasol i benderfynu nad yw'r gofyniad i ddarparu cwrs addysg awyr agored breswyl fel rhan o'r cwricwlwm yn berthnasol i blant nad ydynt yn dymuno cymryd rhan ynddo.

O ystyried y mecanweithiau sydd eisoes ar waith, fel y nodir uchod, nid oes angen diwygio'r Bil i allu datgymhwyso'r gofyniad i ddarparu cwrs addysg awyr agored breswyl. Fodd bynnag, byddwn yn hapus i ystyried a ellid cyflwyno gwelliant o'r fath yng Nghyfnod 2 pe bai hynny'n gwneud y bwriad yn gliriach, a'i effaith yn haws i'w rheoli'n ymarferol.

Argymhelliad 2: Dylid diwygio'r Bil i gynnwys diffiniad o 'addysg awyr agored breswyl'.

Ymateb: Gwrthod

Yn ystod y broses o ddatblygu'r Bil a'r dystiolaeth a gasglwyd yn ystod Cyfnod 1, cafwyd safbwyntiau amrywiol ynghylch a ddylid diffinio addysg awyr agored breswyl ar wyneb y Bil ac, os felly, beth y dylid ei gynnwys mewn diffiniad o'r fath.

O ystyried y safbwyntiau amrywiol ar hyn, rwyf o'r farn y gallai cynnwys diffiniad ar wyneb y Bil gyfyngu ar ei weithrediad yn y dyfodol, oherwydd pe bai angen diwygio'r diffiniad hwnnw i adlewyrchu newidiadau mewn arfer neu yn y galw am rai elfennau o addysg awyr agored, byddai angen deddfwriaeth sylfaenol bellach neu ddefnyddio pŵer Harri VIII (a fyddai, yn yr achos olaf wrth gwrs, yn galluogi Llywodraeth Cymru i newid deddfwriaeth sylfaenol gyda chyfleoedd cyfyngedig i'r Senedd graffu arni).

Rwyf o'r farn bod y cysyniad o addysg awyr agored breswyl wedi'i nodi'n ddigonol yn y Memorandwm Esboniadol i'r Bil. Mae'r Bil hefyd yn darparu ar gyfer Cod addysg awyr agored breswyl, a allai roi llawer mwy o fanylion am yr hyn y dylai cwrs addysg awyr agored breswyl ei gynnwys yn ymarferol. Byddai hyn yn rhoi mwy o hyblygrwydd i unrhyw ddiffiniad ymateb i newidiadau mewn arfer a rhoi mwy o hyblygrwydd i ysgolion benderfynu ar y math o brofiad sy'n briodol i'w disgyblion.

Argymhelliad 3: Dylid diwygio'r Bil i:

- ddileu'r cyfeiriadau at ofynion rhagnodedig y mae'n rhaid eu nodi mewn canllawiau o adran 71A newydd o Ddeddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru)2021, i'w mewnosod gan adran 1(3); a
- mewnosod y gofynion rhagnodedig hynny, ar ffurf briodol, yn adran 64Anewydd o Ddeddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021, i'w mewnosod gan adran 1(2).

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Dyma'r cyfeiriadau yn yr adran 71A newydd at y gofynion rhagnodedig y mae'n rhaid eu nodi mewn canllawiau:

- darparu nad yw addysg awyr agored breswyl yn orfodol i ddisgyblion ei mynychu;
- darparu bod addysg awyr agored breswyl yn addas ar gyfer oedran, gallu a dawn disgybl, ac unrhyw anghenion dysgu ychwanegol sydd ganddo;
- darparu y caiff addysg awyr agored breswyl ei darparu yn Gymraeg, cyn belled â'i bod ar gael, os yw ysgol yn gwneud cais am hynny;
- gwneud darpariaeth mewn perthynas â'r costau y byddai'n rhesymol eu hysgwyddo mewn cysylltiad ag addysg awyr agored breswyl, gan gynnwys costau bwyd a llety a chludiant ond heb fod yn gyfyngedig iddynt.

Nodaf bryderon y Pwyllgor ynghylch y modd y mae'r Bil yn mynd i'r afael â'r gofynion hyn. Weithiau, fodd bynnag, er enghraifft, mewn perthynas â gwneud darpariaeth ynghylch costau rhesymol, efallai y byddai'n rhy ragnodol nodi'r manylion hyn ar wyneb y Bil.

Fodd bynnag, gallaf dderbyn yr argymhelliad mewn egwyddor. Os bydd y Bil yn symud ymlaen i Gyfnod 2, rwyf yn fodlon ystyried pob un o'r gofynion a nodir uchod i benderfynu a ellir eu rhagnodi neu a ellir ymdrin â nhw mewn ffordd wahanol er mwyn lleddfu pryderon y Pwyllgor.

Argymhelliad 4: Yn sgil argymhelliad 3, dylai'r Aelod sy'n gyfrifol ystyried a oes angen i adran 71A(1) newydd o Ddeddf 2021 osod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i ddyroddi canllawiau ar addysg awyr agored breswyl. Os bernir bod angen dyletswydd i ddyroddi canllawiau, dylid cynnwys dyletswydd o'r fath fel darpariaeth annibynnol yn Neddf 2021, nad yw'n gysylltiedig ag adran 71, a dylid diwygio'r Bil yn unol â hynny.

Ymateb: Derbyn

Er gwaethaf unrhyw newidiadau a wneir i'r Bil yng Nghyfnod 2 i adlewyrchu argymhelliad 3, rwyf yn dal o'r farn y dylai Gweinidogion Cymru fod â dyletswydd i gyhoeddi canllawiau i fynd i'r afael â'r materion eraill a nodir yn adran 71A arfaethedig o Ddeddf 2021. Fodd bynnag, byddwn yn fodlon cyflwyno gwelliant i gynnwys y ddyletswydd hon fel darpariaeth annibynnol nad yw'n gysylltiedig ag adran 71 o Ddeddf 2021.

Argymhelliad 5: Er mwyn sicrhau effeithiolrwydd darpariaethau'r Bil, dylai'r Aelod sy'n gyfrifol ystyried a ddylid diwygio'r Bil i ddileu'r cyfeiriadau at "cyn belled â'i bod ar gael" a "pan fo ysgol yn gwneud cais am hynny" o adran 71A(3)(d) newydd o Ddeddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021, fel y'i mewnosodwyd gan adran 1(3) o'r Bil.

Ymateb: Gwrthod

Os caiff ei ddiwygio fel yr awgrymir uchod, byddai adran 71A(3)(d) o Ddeddf 2021 yn nodi bod yn rhaid i ganllawiau ddarparu bod addysg awyr agored breswyl yn cael ei darparu yn Gymraeg. Byddai'n dilyn wedyn y byddai'n rhaid i ysgol sy'n ceisio cynnig cwrs addysg awyr agored breswyl o dan Ddeddf 2021 roi sylw dyledus i'r gofyniad yn y canllawiau i'w ddarparu yn Gymraeg. Gallai hyn arwain at y canlyniad anfwriadol y byddai ysgolion nad ydynt yn dymuno i'r cwrs gael ei ddarparu yn Gymraeg yn cael eu hatal rhag ystyried darparwyr sy'n cynnig darpariaeth Gymraeg, ar y sail y gallai fod angen iddynt wedyn dderbyn y cynnig hwnnw hyd yn oed os nad yw'n addas ar gyfer disgyblion nad ydynt yn siarad Cymraeg. Gallai hefyd arwain at sefyllfa lle byddai darparwyr nad ydynt yn gallu cynnig profiad drwy gyfrwng y Gymraeg yn gwrthod gwneud unrhyw gynnis o gwbl. Byddai hynny, yn ei dro, yn cyfyngu ar gyfleoedd i blant gael addysg awyr agored breswyl.

Diben cynnig bod y ddarpariaeth hon yn amodol ar yr hyn sydd ar gael ac ar y galw yw sicrhau mai'r ysgolion fydd yn penderfynu beth yw'r profiad gorau i'w gynnis i'w disgyblion, gan ystyried y gofynion mewn perthynas â'r Gymraeg a'r diwylliant Cymraeg a nodir yn y canllawiau. Bwriedir hefyd sicrhau nad yw darparwyr sy'n gallu cynnig darpariaeth Gymraeg yn cael eu llethu gan y galw neu,

i'r gwrthwyneb, nad yw ysgolion yn ystyried na allant gynnig cyfle sy'n cydymffurfio â'r canllawiau oherwydd nad yw'r ddarpariaeth ar gael yn Gymraeg.

Argymhelliad 6: Yn sgil sylwadau'r Gweinidog, dylai'r Aelod sy'n gyfrifol ystyried addylid diwygio'r Bil i estyn y dyddiad erbyn pryd y mae'n rhaid dyroddi'r Cod Addysg Awyr Agored Breswyl a'r canllawiau cyntaf.

Ymateb: Derbyn

Fy nod yn y Bil hwn yw sicrhau bod Llywodraeth Cymru yn darparu cwrs addysg awyr agored breswyl yn rhad ac am ddim, unwaith, i ddisgyblion mewn ysgolion a gynhelir. Os yw'r Gweinidog o'r farn y byddai angen mwy o amser i sicrhau bod Cod a chanllawiau llawn a defnyddiol ar gael i gefnogi'r ddarpariaeth hon, byddwn yn fodlon ystyried cyflwyno gwelliannau at y diben hwn yng Nghyfnod 2. Fodd bynnag, byddwn yn gosod cafeat mewn perthynas â hyn, sef y byddwn yn disgwyl i'r Gweinidog bennu amserlen benodol ac y byddwn am i hyn gael ei hadlewyrchu ar wyneb y Bil.